

Metod för prövningen då religion, inklusive konversion och ateism m.m. åberopas som asylskäl

RS/027/2021

Fastställelsebeslut: RA/058/2021			Version 1.0
Beslutsdatum: 2021-03-12			
Gäller för: hela myndigheten			
Gäller från och med: 2021-03-12			
Datum för revidering	Version	Avsnitt som reviderats	Beslutsbeteckning
ange datum	nummer	innehåll	XX/XXX/XXXX
ange datum	nummer	innehåll	XX/XXX/XXXX

Fakta om rättsliga ställningstaganden

Rättsliga ställningstaganden utgör Migrationsverkets uttalanden om hur en författning bör tolkas och är styrande för myndighetens medarbetare. De beslutas av chefen för rättsavdelningen.

Rättsliga ställningstaganden förs in i en särskild dokumentserie, RS-serie. Dokumentserien är gemensam för hela myndigheten. Beslut om fastställande, ändringar och upphävande av ett rättsligt ställningstagande förs in i beslutsdokumentserien för chefen för rättsavdelningen.

Innehållsförteckning

Fakta om rättsliga ställningstaganden	1
Sammanfattning.....	4
1. Syfte och bakgrund.....	5
2. Gällande rätt.....	5
3. Rättslig bedömning	5
3.1 Allmänt	5
3.2 Metod och utredning då det åberopas förföljelse på grund av religiös tillhörighet eller konversion redan i hemlandet	5
3.2.1 Allmänt	5
3.2.2 Inhämta landinformation.....	5
3.2.3 Individualisering	6
3.2.4 Utredning av den sökandes uppgifter om sin religiösa tillhörighet	6
3.2.5 Tillskriven religiös uppfattning och andra flyktinggrunder	7
3.2.6 Framåtsyftande bedömning.....	8
3.2.7 Möjligheten till internflykt.....	9
3.3 Utredning då konversion ”sur place” åberopas	9
3.3.1 Allmänt	9
3.3.2 Inhämta landinformation.....	10
3.3.3 Individualisering	10
3.3.4 Utredning av den sökandes uppgifter om konversionen och dess följder 10	
3.3.5 Tillskriven religiös uppfattning och andra flyktinggrunder	11
3.3.6 Framåtsyftande bedömning.....	11
3.4 Utredning då ateism ”sur place” åberopas	12
3.4.1 Allmänt	12
3.4.2 Inhämta landinformation.....	12
3.4.3 Individualisering	12
3.4.4 Utredning	13
3.4.5 Tillskriven religiös uppfattning och andra flyktinggrunder	14
3.4.6 Framåtsyftande bedömning.....	14
3.5 Konversion eller ateism m.m. som åberopas sent i processen eller i ett verkställighetsärende.....	14
Bilaga till RS/027/2021.....	16

2. Gällande rätt m.m.....	16
2.1 Förföljelse på grund av religiös uppfattning	16
2.1.1 Genèvekonventionen.....	16
2.1.2 Skyddsgrundsdirektivet.....	16
2.1.3 Europakonventionen	16
2.1.4 UNHCR.....	16
2.1.5 Praxis.....	17
2.2. Konversion m. m. sur place	19
2.2.1 Skyddsgrundsdirektivet.....	19
2.2.2 UNHCR.....	19
2.2.2 Praxis.....	20

Sammanfattning

- Vid prövningen av religion som asylskäl, vare sig det gäller personer som redan i hemlandet har en viss religiös uppfattning eller personer som åberopar att de i Sverige har konverterat eller blivit ateister, ska inledningsvis aktuell och relevant landinformation inhämtas.
- Det ska göras en noggrann utredning av religionens betydelse för den sökande, och vilket uttryck denna tar sig både i Sverige och hur den kommer att ta sig vid ett återvändande till hemlandet.
- Då personer åberopar att de har konverterat till en annan religion, oftast kristendomen, eller blivit ateister eller har antagit en annan icke-religiös livsåskådning eller kommer att uppfattas som apostater efter ankomsten till Sverige måste utredas hur genuin denna övertygelse är. Tillförlitligheten i utsagan blir av stor betydelse.
- Utredningen bör ta sikte på bl.a. hur processen att komma fram till ett ställningstagande kring konversion eller ateism har gått till. Vidare hur detta kommer att manifesteras vid ett återvändande och varför konversion eller ateism måste manifesteras på detta sätt.
- Om det inte finns grund för flyktingskap på grund av religiös uppfattning, kan det finnas grund för flyktingskap till följd av tillskriven religiös uppfattning eller någon annan flyktinggrund.
- Det ska göras en framåtsyftande bedömning av om utövandet av den religiösa uppfattningen kommer att leda till skyddsgrundande behandling. Frågan huruvida en åberopad konversion eller ställningstagande som ateist har kommit till kännedom i hemlandet aktualiseras ofta.
- Det ska göras en sedvanlig prövning av frågan om det finns myndighetsskydd och om det finns ett internt flyktalternativ.

1. Syfte och bakgrund

Frågor om religion och konversion till en annan religion som asylskäl är ofta komplexa att avgöra. Då en person åberopar att han eller hon har blivit ateist eller har en annan icke-religiös livsåskådning eller har avfallit från en tidigare religion saknas vägledning om hur bedömningen ska göras. Detta rättsliga ställningstagande syftar till att redogöra för gällande regelverk och ge en metod för prövning av religion som asylskäl samt en metod då konversion eller ateism åberopas som asylskäl.

2. Gällande rätt

Se bilaga.

3. Rättslig bedömning

3.1 Allmänt

Som framgår av den rättsliga regleringen, är enbart medlemskap i ett visst religiöst samfund normalt inte tillräckligt för att medföra flyktingskap. Det innebär att en individuell bedömning av personens religiösa tillhörighet och risken för skyddsgrundande behandling måste göras. Religion kan vara knuten till t. ex. kön, politisk uppfattning, ras eller etnicitet. En person kan vara flykting på grund av flera parallella eller kombinerade grunder, t.ex. religiös tillhörighet och kön, eller religiös tillhörighet och tillskriven politisk uppfattning.

3.2 Metod och utredning då det åberopas förföljelse på grund av religiös tillhörighet eller konversion redan i hemlandet

3.2.1 Allmänt

Följande metod bör användas för utredning i ärenden där tillhörighet till viss religion åberopas. Den bygger på den rättsliga reglering, praxis och de andra källor som redovisas i avsnitt 2 (bilagan till detta ställningstagande). Förevarande avsnitt (3.2) behandlar situationen då en person åberopar förföljelse på grund av en religiös tillhörighet som fanns redan i hemlandet eller då personen har konverterat till en annan religion i hemlandet. Frågeställningar rörande konversion respektive ateism m.m. sur place, d.v.s. efter ankomsten till Sverige, behandlas i senare avsnitt.

3.2.2 Inhämta landinformation

Först bör relevant och aktuell landinformation inhämtas för att fastställa om medlemmar i den aktuella religiösa gruppen i personens hemland är utsatt för sådan behandling som till sin natur och sin omfattning utgör skyddsgrundande förföljelse. Det måste alltså vara fråga om behandling som når upp till kraven på förföljelse.

För det fall att handlingar som ingår i utövandet av religionsfriheten, är kriminaliserade med döds- eller fängelsestraff i hemlandet, bör landinformationen avse även om dessa straff tillämpas i praktiken.

Eftersom religiösa bruk, traditioner eller seder kan variera mellan olika församlingar och mellan olika länder och regioner är det viktigt att få fram tillförlitlig, aktuell och relevant landinformation. Religion är ofta på grund av sin koppling till såväl identitet och kultur/levnadssätt även knuten till frågor om kön, politik, ras, etnicitet och kulturella normer. Landinformationen bör därför även beakta dessa aspekter.

Eftersom förföljelse inte behöver utgå från staten är det viktigt att även utreda förföljelse från icke-statliga aktörer. Här bör landinformationen avse om den aktuella personen kan få ett effektivt skydd av myndigheter eller någon annan aktör som kan tillhandahålla ett sådant skydd.¹

3.2.3 Individualisering

Eftersom bevisningen i ärenden om religiös uppfattning i huvudsak bygger på den enskildes utsaga är det av stor vikt för att kunna individualisera utredningen att den enskildes personliga omständigheter utreds i början av intervjun. Här bör utredningen klargöra den sökandes sociala och ekonomiska status i hemlandet samt personens utbildningsnivå (såväl i allmänna frågor som i religiösa frågor). Vidare kan det ha betydelse om personen kommer från stad eller landsbygd, från ett religiöst homogent eller mångkulturellt samhälle. I början av utredningen måste också klargöras vilken förmåga personen har att uttrycka sig verbalt om sina personliga omständigheter.

Man måste också beakta att övergång från en religion till en annan får anses vara en stor förändring i varje människas liv. För vissa är det en intellektuell process medan för andra en mer känslomässig process.

3.2.4 Utredning av den sökandes uppgifter om sin religiösa tillhörighet

Då den sökande åberopar att han/hon har utsatts för skyddsgrundande behandling på grund av sin religiösa tillhörighet bör utredas vad som har hänt och vem/vilka som har utövat förföljelsen. I det fall förföljelsen har utgått från enskilda personer eller grupper bör den sökande tillfrågas om han/hon har försökt få skydd av myndigheterna.

Det måste göras en utredning av den sökandes tillförlitlighet.² Det ska enligt nedan utredas huruvida den sökande tillhör en viss religion, hur detta tar sig uttryck och hur personen har utövat och kommer att utöva religionen vid ett återvändande.

¹ Staten eller parter eller organisationer som kontrollerar hela eller en betydande del av statens territorium, se 4 kap. 1 § andra stycket UtL och artikel 7.1 skyddsgrundsdirektivet.

² Jfr MIG 2007:12. Det är endast i det fall att om det står klart att alla från ett visst land/region/alla som tillhör en viss grupp har rätt till skydd enligt svensk rätt som en tillförlitlighetsutredning kan underlätas. Detta är dock en undantagssituation. En tillförlitlighetsprövning behöver heller inte göras om den sökande endast åberopar omständigheter som inte kan utgöra skyddsgrunder, t.ex. enbart ekonomiska eller sociala skäl.

Skriftlig bevisning om tillhörighet till en viss religiös grupp och andra handlingar om att den sökande har en viss tro ger ett visst stöd för att de åberopade uppgifterna är tillförlitliga om det inte finns anledning att ifrågasätta bevisningens äkthet eller riktighet. Enbart innehavet av skriftlig bevisning, som inte kan ifrågasättas, är dock inte tillräckligt för att göra sannolikt att den sökande har en viss religion. Den muntliga utredningen blir i de flesta fall helt avgörande för bedömningen.

En utredning av religiös övertygelse bör t.ex. inkludera detaljer om

- vilka möjligheter som generellt sett finns att utöva religionen i hemlandet,
- hur sökanden i hemlandet haft och gett uttryck för sin religiösa övertygelse liksom eventuell ställning/funktion i ett religiöst samfund i hemlandet,
- hur sökandens religiösa övertygelse kommer till uttryck i Sverige, inklusive eventuell ställning/funktion i ett religiöst samfund i Sverige,
- den sökandes trosuppfattning, religiösa identitet och hur den sökande ger uttryck för sin religion, t.ex. hur hans/hennes tillbedjan genomförs och vilka ritualer som han/hon iakttar,
- betydelsen av religionen i hans/hennes vardagsliv, bl.a. om religiösa sedvänjor i t.ex. diet och klädsel tillämpas,
- vilken betydelse den religiösa identiteten har för personen och hur viktig eller central den religiösa övertygelsen och det religiösa uttryckssättet är för den sökande,
- hur den sökande kommer att ge uttryck för sin tro vid ett återvändande,
- vad den sökande riskerar vid ett återvändande till hemlandet.

När det gäller sökandens kunskap om sin religion måste beaktas att inte alla troende känner till detaljer inom religionen. Detta kan gälla den som aldrig fått någon religionsundervisning och som fötts in i tron. För dessa bör dock ändå huvuddragen i religionen vara kända. För den som är född in i en tro och där det inte finns anledning att ifrågasätta personens religiösa uppfattning behöver utredningen inte bli så omfattande. Den sökande måste inte kunna redogöra för samtliga delar i sin religion.

Det bör beaktas att en särskild handling, t. ex. ett offentligt utövande av en viss religiös handling, kan vara särskilt viktig för den enskilde personen för att bevara sin religiösa identitet, även om denna handling inte utgör en central del för det aktuella religiösa samfundet.

3.2.5 Tillskriven religiös uppfattning och andra flyktinggrunder

Om det inte finns grund för flyktingskap på grund av den sökandes religiösa uppfattning/tillhörighet måste prövas om personen ändå kommer att tillskrivas att ha en religiös uppfattning när han/hon återvänder till hemlandet. För en tillskriven uppfattning spelar det ingen roll huruvida personen verkligen har den tillskrivna uppfattningen.

Om detta heller inte är fallet, bör en prövning göras huruvida personen riskerar förföljelse på andra flyktinggrunder, t.ex. kön eller tillskriven politisk uppfattning.

3.2.6 Framåtsyftande bedömning

Om man på grund av landinformationen och utredningen kommer fram till att personen på grund av sin religion kan komma att utsättas för förföljelse ska det göras en framåtsyftande bedömning om personen löper en reell risk att utsättas för förföljelse vid ett återvändande till hemlandet. Likaså om personen har gjort sannolikt att han/hon kommer att tillskrivas en religiös uppfattning. Det finns inget krav på att personen redan har utsatts för förföljelse, men tidigare förföljelse kan utgöra en indikation på att personen även i framtiden kommer att utsättas för förföljelse.

Det bör prövas om den religiösa uppfattningen eller konversionen kommit till myndigheternas eller andra personers kännedom i hemlandet. Det är den sökande som har bevisbördan för att så har skett.

Om så inte är fallet ska prövas hur den sökande kommer att manifestera sin religion vid ett återvändande. Här ska beaktas hur personen tidigare har levt i hemlandet och hur han/hon har utövat sin tro där och vad som skulle hända om personen fortsätter att på samma sätt utöva sin tro när han/hon återvänder. Det är även av intresse av hur den sökande har manifesterat sin tro i Sverige. Om personen inte har varit offentlig med sin religiösa tillhörighet i Sverige kan det finnas skäl att tro att han/hon inte kommer att vara det i hemlandet. Om den sökande gör sannolikt att han/hon kommer att välja att offentligt visa sin tillhörighet till sin religion måste bedömas om detta kan leda till att personen utsätts för förföljelse.

Vid bedömningen måste beaktas att den sökande varken kan eller får förväntas dölja eller avstå från en religiös handling/uppfattning, som han/hon inte är villig att dölja eller avstå från därför att den är av en avgörande betydelse för personen att utöva religionen eller bevara den religiösa identiteten. Endast den omständigheten att den sökande inte kan agera på samma sätt i sitt hemland som han/hon kan göra i det land där han/hon söker asyl är inte i sig skyddsgrundande eftersom Europakonventionen inte garanterar sökanden samma religionsfrihet som i de konventionsanslutna staterna. Det avgörande vid bedömningen är den konkreta risken för sådan behandling som når upp till förföljelse.

Förföljelse kan utgå från enskilda personer eller grupper och/eller från staten. Om man kommer fram till att personen riskerar förföljelse av enskilda personer/grupper vid ett återvändande, ska bedömas om personen kan få skydd av myndigheterna. Utgår förföljelsen från staten finns det en presumtion för att det inte finns myndighetsskydd.³

³ Se vidare rättslig styrning om ett effektivt myndighetsskydd.

.2.7 Möjligheten till internflykt

När det konstaterats finnas ett skyddsbehov, ska möjligheten till internflykt bedömas. Detta är en integrerad del av skyddsprövningen.⁴

Vid bedömningen måste det finnas ett *relevant* flyktalternativ; d.v.s. om det finns en hotbild och i så fall ett godtagbart skydd för personen i det aktuella området. Landinformationen kan t.ex. visa att omgivningens krav på att praktisera islam beror på vilken religiös miljö man lever i. Det kan finnas liberala miljöer med större tolerans i urbana områden. Vidare måste det finnas en *möjlighet* för en sökande att resa till ett visst utpekat område och om personen kan få tillträde dit samt om personen kan bosätta sig där. Därefter får det bedömas om det aktuella området utgör ett *rimligt* internt flyktalternativ; dvs. att den sökande inte möts av alltför svåra humanitära förhållanden på orten. Migrationsverket har bevisbördan för att det finns en ort som kan utgöra ett internt flyktalternativ.⁵ Resvägen till internflyktsalternativet måste också vara säker.⁶

3.3 Utredning då konversion ”sur place” åberopas

3.3.1 Allmänt

Det förekommer att asylsökande efter en tid i Sverige åberopar som skyddsskäl att de har konverterat till kristendomen och kommer att leva som kristna vid ett återvändande till hemlandet.

Konversion innebär att en person övergår från en religion eller trossamfund till en annan. Begreppet apostasi, som förekommer ibland, innebär att en person avfaller från, eller lämnar, en rörelse eller tro. Det syftar vanligtvis på avfall från en religion, i det här sammanhanget islam. Asylskäl som uppstår *sur place*, innebär att risken för illabehandling uppkommer efter att den sökande har lämnat ursprungslandet.

I detta sammanhang kommer att behandlas den prövning som ska göras då en person åberopar att han/hon efter ankomsten till Sverige har konverterat till en annan religion, normalt kristendomen, och att detta kommer att medföra förföljelse vid ett återvändande.

Om den sökande, efter att ha lämnat ursprungslandet, ägnat sig åt en verksamhet, vars enda syfte var att skapa tillräckliga förutsättningar för att kunna beviljas internationellt skydd, ska man bedöma om verksamheten skulle utsätta den sökande för förföljelse vid ett återvändande.⁷ En välgrundad fruktan för förföljelse kan grunda sig på en verksamhet som den sökande ägnat sig åt efter att han/hon lämnade ursprungslandet, i synnerhet om denna verksamhet är en fortsättning på åsikter eller en inställning som den sökande hade i ursprungslandet.⁸

⁴ Se MIG 2013:2 och MIG 2018:14.

⁵ Se MIG 2009:4.

⁶ Se MIG 2019:14.

⁷ Artikel 4.3 d skyddsgrundsdirektivet

⁸ Artikel 5.2 skyddsgrundsdirektivet.

Migrationsöverdomstolen uttalar i MIG 2011:29 i detta sammanhang att det har betydelse för prövningen av huruvida ett behov av internationellt skydd uppstått sur place om sökanden redan i hemlandet haft, och kanske gett uttryck för, den religiösa övertygelse han eller hon kommit att öppet bekänna sig till i mottagarlandet. Sökandens agerande i det land där han/hon söker asyl kan då anses spegla personens genuina religiösa övertygelse.

UNHCR:s guidelines⁹ anger att för det fall en person konverterar uppkommer det ofta trovärdighetsfrågor och en omsorgsfull utredning av omständigheterna och genuiniteten av konversionen måste göras. I MIG 2011:29 uttalar Migrationsöverdomstolen att en övergång från en religion till en annan får anses vara en stor förändring i varje människas liv. När det handlar om konversion efter det att utlänningen lämnat sitt ursprungsland påkallar trovärdighetsfrågan extra uppmärksamhet. En samlad bedömning ska göras av de omständigheter under vilka konversionen kommit till stånd.

Vid prövningen av konversion sur place bör i princip samma metod som ovan användas.

3.3.2 Inhämta landinformation

Först bör landinformation inhämtas, se 3.2.2 ovan, i tillämpliga delar.

Landinformationen bör även särskilt inriktas på behandlingen av konvertiter i hemlandet.

3.3.3 Individualisering

Eftersom bevisningen i ärenden om religiös uppfattning i huvudsak bygger på den enskildes utsaga är det av stor vikt för att kunna individualisera utredningen att den enskildes personliga omständigheter utreds i början av intervjun, se 3.2.3 ovan.

3.3.4 Utredning av den sökandes uppgifter om konversionen och dess följder

Skriftlig bevisning om konversionen, ett eventuellt dop eller tillhörighet till eller deltagande i viss kyrka, t.ex. bibelundervisning, ger ett visst stöd för att en konversion ägt rum, men har ingen avgörande betydelse. Det måste utredas om konversionen är genuin och här blir en muntlig utredning oftast helt avgörande.

Utredningen bör t.ex. koncentreras sig på:

- om och hur den sökande har levt religiöst i hemlandet och huruvida han/hon utövat en tidigare religion i hemlandet och hur detta har tagit sig uttryck,
- hur den sökande har kommit i kontakt med kristendomen i Sverige och vad i kristendomen som attraherar personen,

⁹ Guidelines on International Protection: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, HCR/GIP/04/06, 28 april 2004, s.12 (Lifos 24830).

- en beskrivning om hur den intellektuella processen lett fram till konversionen,
- hur sökandens religiösa övertygelse kommer till uttryck i Sverige, inklusive eventuell ställning/funktion i ett religiöst samfund i Sverige,
- betydelsen av den nya religionen i vardagslivet,
- vilken betydelse den religiösa identiteten har för personen och hur viktig eller central den religiösa övertygelsen och det religiösa uttryckssättet är för den sökande,
- hur den sökande upplever att lämna traditioner i den tidigare religionen,
- hur den sökande kommer att manifestera sin nya tro vid ett återvändande och varför den kommer att manifesteras på detta sätt,
- vad den sökande riskerar vid ett återvändande.

Om den sökande åberopar att han/hon kommer att agera utåt på ett sätt som innebär ett avståndstagande från eller kritik av religionen i hemlandet, bör han/hon tillfrågas varför han/hon kommer att agera på detta sätt och varför den nya religionen (kristendomen) skulle påbjuda eller uppmana till detta. Likaså om den sökande uppger att han/hon vid ett återvändande kommer att missionera för den nya religionen.

Att en person efter en tid i Sverige anpassat sig till svenska förhållanden, t.ex. avseende koständringar och att man inte följer religiösa ritualer från hemlandet eller håller högtider och i övrigt lever sekulärt i Sverige, kan men behöver inte betyda att personen har en genuin övertygelse.¹⁰

3.3.5 Tillskriven religiös uppfattning och andra flyktinggrunder

Se avsnitt 3.2.5 ovan angående bedömningen. Om konversionen inte bedöms vara genuin, måste det ändå utredas om personen riskerar förföljelse på grund av tillskriven religiös uppfattning eller andra flyktinggrunder.

3.3.6 Framåtsyftande bedömning

Även icke-handlingar såsom att inte delta i religiösa krav som uppställs i hemlandet kan utgöra grund för förföljelse om effekten av att inte delta är tillräckligt allvarliga.

När det gäller länder där det finns en risk för förföljelse och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av konvertiter måste i den framåtsyftande bedömningen prövas om den åberopade konversionen har kommit till myndigheternas eller andras kännedom. Det är den sökande som har bevisbördan för detta. I Europadomstolens dom A. mot Schweiz (ansökan nr 60342/16) var A en vanlig medlem av en kristen kyrka. Domstolen ansåg att han varken genom sina handlingar eller sin funktion varit exponerad på ett sådant sätt att han kunde uppfattas utgöra ett hot mot de iranska myndigheterna.

¹⁰ I MIG 2018:16 ansågs en ung afghansk man inte vara skyddsbehövande. En viss anpassning till Sverige och svenska sedvänjor under tonåren ansågs heller inte utgöra synnerligen ömmande omständigheter enligt 5 kap. 6 § utlänningslagen eller brott mot artikel 8 Europakonventionen.

Detta ansågs innebära att det inte fanns någon konkret risk för att de iranska myndigheterna hade fått kännedom om hans konversion.

Om så inte är fallet måste det särskilt noga provas hur den sökande kommer att manifestera sin ”nya” religion (kristendomen) vid ett återvändande. Den sökande måste göra sannolikt att han/hon kommer att manifestera kristendomen på ett sådant sätt i hemlandet att reaktionerna på detta kommer att nå upp till skyddsgrundande förföljelse. Det måste vidare vara en nödvändig förutsättning för den enskilde för att kunna bevara identiteten som kristen att den utövas offentligt. Det är bl.a. av intresse på vilket sätt personen har manifesterat sin ”nya” religion i Sverige. Har han/hon inte varit särskilt aktiv i Sverige finns det normalt ingen anledning att tro att han/hon kommer att vara det i hemlandet.

Slutligen ska frågan om myndighetsskydd och möjligheten till ett internt flyktalternativ provas, se 3.2.6 och 3.2.7 ovan.

3.4 Utredning då ateism ”sur place” åberopas

3.4.1 Allmänt

Det förekommer även att asylsökande efter en tid i Sverige åberopar som skyddsskäl att han/hon anser sig vara ateist, ha en annan icke-religiös livsåskådning eller vara apostat och kommer att leva som sådan vid ett återvändande till hemlandet.

Med ateism menas i detta sammanhang en person som tagit ställning till att det inte finns någon gud. Med apostat menas en person som har avfallit från en tidigare religion.

Se ovan under avsnitt 3.3.1 om de rättsliga grunderna för att bedöma konversion. Detta gäller i relevanta delar även då ateism m.m. åberopas. Det saknas dock vägledning bl.a. för hur den sökande kan göra sannolikt att han/hon är ateist, när ateism vanligtvis inte manifesteras på samma sätt och i samma utsträckning som en religiös tro. Att vara ateist följer i normalfallet inget normerande handlingsmönster eller uttryckssätt och medför heller inget behov av deltagande i religiösa ceremonier o. dyl. Frågan blir snarare hur avsaknaden av religiösa handlingar, såsom att inte delta i religiösa uttryckssätt, kan visa att ett ställningstagande som ateist är genuint. En metod liknande den som gäller för konversion kan tillämpas.

3.4.2 Inhämta landinformation

Se ovan under 3.2.2 om att inhämta landinformation. Sådan ska även innefatta behandlingen av ateister, apostater och personer med någon annan icke-religiös livsåskådning.

3.4.3 Individualisering

Eftersom bevisningen i ärenden om religiös uppfattning i huvudsak bygger på den enskildes utsaga är det av stor vikt för att kunna individualisera utredningen att den enskildes personliga omständigheter utreds i början av intervjun, se 3.2.3 ovan.

3.4.4 Utredning

Ovanstående innebär att det sällan finns någon skriftlig bevisning om att en person blivit ateist. På samma sätt som när det gäller konversion måste det utredas om ställningstagandet som ateist är genuin och om och i så fall hur personen kommer att leva som ateist vid ett återvändande till hemlandet.

Utredningen bör t.ex. koncentrera sig på:

- om och hur den sökande har levt religiöst i hemlandet och huruvida han/hon utövat den förhärskande religionen i hemlandet och hur detta har tagit sig uttryck,
- en beskrivning om hur den intellektuella processen till ställningstagandet som ateist har gått till
- hur den sökande ser på existentiella frågor (t.ex. vad som händer efter döden; hur man tänker i moraliska regler som inte grundar sig på religion; var man hämtar vägledning i moraliska frågor)
- hur ställningstagandet som ateist kommer till uttryck i Sverige,
- eventuella förändringar i traditioner i hemlandet jämfört med i Sverige,
- om och hur den sökande kommer att ge uttryck för sin ateism vid ett återvändande och varför den kommer att manifesteras på detta sätt, t.ex. om du ska gifta dig här och i hemlandet, hur skulle du då gå till väga,
- vad den sökande riskerar vid ett återvändande till hemlandet.

Om den sökande åberopar att han/hon kommer att agera utåt på ett sätt som innebär ett avståndstagande från eller kritik av religionen i hemlandet, bör han/hon tillfrågas varför han/hon kommer att agera på detta sätt och varför övertygelsen som ateist skulle påbjuda eller uppmana till detta. Frågor kan också ställas om orsaken till avståndstagande från den förra religionen. Om det handlar om missnöje med förhållandena i hemlandet eller beteenden hos personer som bekänner sig till den tidigare religionen, kan, men behöver inte det betyda att den sökande är ateist.

Att en person efter en tid i Sverige anpassat sig till svenska förhållanden, t.ex. avseende koständringar och att man inte följer religiösa ritualer från hemlandet eller håller högtider och i övrigt lever sekulärt i Sverige, kan men behöver inte betyda att personen har en genuin övertygelse och kommer att leva som ateist i hemlandet.¹¹

¹¹ I MIG 2018:16 ansågs en ung afghansk man inte vara skyddsbehövande. En viss anpassning till Sverige och svenska sedvänjor under tonåren ansågs heller inte utgöra synnerligen ömmande omständigheter enligt 5 kap. 6 § utlänningslagen eller brott mot artikel 8 Europakonventionen.

3.4.5 Tillskriven religiös uppfattning och andra flyktinggrunder

Se avsnitt 3.2.5 ovan angående bedömningen. Om ställningstagandet som ateist inte bedöms vara genuin, måste det ändå utredas om personen riskerar att uppfattas ha en annan religion än den förhärskande religionen i hemlandet eller ha en viss politisk uppfattning. Det måste prövas huruvida personen riskerar förföljelse på grund av tillskriven religiös eller politisk uppfattning eller andra flyktinggrunder.

3.4.6 Framåtsyftande bedömning

Även icke-handlingar, såsom att inte delta i religiösa krav eller sedvänjor som uppställs i hemlandet, kan i vissa fall innebära att personen uppfattas som att ha frånfallit islam. Omgivningens krav på religiöst deltagande kan förväntas vara avhängigt exempelvis hur traditionell den egna familjen är och hur konservativ ens boendemiljö är. I t.ex. urbana områden med mer liberala miljöer kan det finnas ett mindre tvång för personer att delta i det religiösa livet. Landinformationen är i det här avseendet av stor betydelse.

Finns det i den sökandes hemland en risk för förföljelse eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av personer som uppfattas ha frånfallit islam, måste i den framåtsyftande bedömningen prövas om ställningstagandet som ateist har kommit till myndigheternas eller andras kännedom. Det är den sökande som har bevisbördan för detta. Att en person endast riskerar att betraktas som avvikande är inte tillräckligt, om det inte finns en risk för skyddsgrundande behandling. Diskriminering är normalt heller inte tillräckligt om det inte är fråga om sådan kumulativ diskriminering som kan anses utgöra förföljelse.¹²

Om så inte är fallet måste det särskilt noga prövas hur den sökande kommer att manifestera sitt ställningstagande som ateist vid ett återvändande. Den sökande måste göra sannolikt att han/hon kommer att manifestera detta på ett sådant sätt i hemlandet att reaktionerna kommer att nå upp till förföljelse. Det måste vidare vara en nödvändig förutsättning för den enskilde för att kunna bevara identiteten som ateist att den utövas offentligt. Det är bl.a. av intresse på vilket sätt personen har manifesterat sin ateism på ett aktivt sätt i Sverige.

Slutligen prövas frågan om myndighetsskydd och möjligheten till ett internt flyktalternativ, se 3.2.6 och 3.2.7 ovan. Om det finns en hotbild på den sökandes hemort, ska man beakta att situationen kan skilja sig avsevärt mellan storstäder och landsbygd. Det kan finnas liberala miljöer med större tolerans i urbana områden. Personens sociala status kan också påverka bedömningen.

3.5 Konversion eller ateism m.m. som åberopas sent i processen eller i ett verkställighetsärende

Som ovan angetts, förekommer det att personer i ett sent skede av processen, eller på verkställighetsstadiet, åberopar konversion eller ett ställningstagande som ateist som skyddsskäl.

¹² Jfr MIG 2008:21.

Detta kan i många fall bero på att den sökande först utanför hemlandet har kommit i kontakt med andra religioner eller livsåskådningar och attraherats av dem. Att nya asylskäl åberopas sent i processen kan ibland medföra att trovärdigheten i dem kan ifrågasättas, och som anges i utredningsavsnitten ovan (3.3.4 och 3.4.4) påkallar trovärdighetsfrågan särskild uppmärksamhet i utredningen.

Konversion eller att frånfalla islam kan i många av de asylsökandes hemländer leda till förföljelse. Det bör då inte ställas särskilt höga krav för att en person i ett verkställighetsärende ska göra behovet av skydd antagligt, vilket krävs för att en ny prövning ska kunna beviljas. Enbart ett påstående om att den sökande t. ex. har konverterat eller är ateist är dock normalt inte tillräckligt. Enbart påståenden om att den sökande har anpassat sig till en västerländsk levnadsstil är normalt heller inte tillräckligt.

Om ny prövning beviljas bör den utredning som sker inriktas på bl.a. trovärdighetsfrågan. I MIG 2011:29 hade konversionen åberopats som asylskäl en kort tid efter det att utvisningsbeslutet vann laga kraft och dopet hade ägt rum några dagar efter att Migrationsverket hade beslutat att inte bevilja ny prövning. Migrationsöverdomstolen konstaterar då att särskild uppmärksamhet ska riktas mot trovärdigheten i uppgifterna om konversionen.

Bilaga till RS/027/2021

2. Gällande rätt m.m.

2.1 Förföljelse på grund av religiös uppfattning

2.1.1 Genèvekonventionen

Enligt artikel 1 A 2. Genèvekonventionen är välgrundad fruktan för förföljelse på grund av religion/religiös uppfattning en grund för att anses vara flykting. Motsvarande definition finns i artikel 2 d) i EU:s skyddsgrundsdirektiv¹³ och i 4 kap. 1 § första stycket utlänningslagen (2005:716).

2.1.2 Skyddsgrundsdirektivet

I artikel 9.1 a) skyddsgrundsdirektivet anges att förföljelse måste utgöras av handlingar som är tillräckligt allvarliga till sin natur eller på grund av sin upprepning för att innebära en allvarlig överträdelse av de grundläggande mänskliga rättigheterna. I artikel 10.1 b) anges att begreppet religion särskilt ska omfatta teistiska, icke-teistiska och ateistiska trosuppfattningar, deltagande i eller avstående från deltagande i formella privata eller offentliga gudstjänster, enskilt eller tillsammans med andra samt andra religiösa handlingar eller åsiktsyttringar eller former av personligt eller gemensamt handlande grundat på eller påbjudet genom någon trosriktning. Enligt artikel 10.2 är det irrelevant huruvida sökanden faktiskt har de egenskaper i fråga om t.ex. religion som är skälet till förföljelsen; det räcker att denna egenskap tillskrivs den sökande av den som utövar förföljelsen (tillskriven uppfattning).

2.1.3 Europakonventionen

I artikel 9 Europakonventionen regleras rätten till religionsfrihet. Den innefattar frihet att byta religion eller tro och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer. Ateism synes enligt avgöranden från Europadomstolen omfattas av skyddet för artikel 9. Denna artikel är dock en standard för de konventionsbundna staterna och gäller inte en person som hävdar att han/hon hindras i sin religionsutövning i en icke-konventionsbunden stat.

2.1.4 UNHCR

UNHCR:s handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning, liksom de riktlinjer som UNHCR har utfärdat, är inga rättskällor men är av stor betydelse för bl.a. uttolkningen av flyktinggrunderna. Av punkterna 71 – 73 framgår bl.a. följande.

¹³ EU-parlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU om miniminormer för när tredjelandssmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet (omarbetning).

Religionsfrihet innefattar en persons frihet att byta religion samt frihet att utöva den offentligt eller enskilt, genom undervisning, andaktsövningar och gudstjänster eller enskilt genom iakttagande av religiösa sedvänjor. Förföljelse på ”grund av religion” kan anta olika former. Det kan t.ex. röra sig om förbud mot medlemskap i ett religiöst samfund, mot enskild eller offentlig gudstjänstutövning eller mot religiös undervisning eller allvarliga diskrimineringsåtgärder riktade mot personer på grund av att de utövar sin religion eller tillhör ett visst religiöst samfund. Enbart medlemskap i ett visst religiöst samfund är normalt inte tillräckligt för att medföra flyktingskap men det kan finnas speciella omständigheter då detta kan vara en tillräcklig grund.

I UNHCR:s riktlinjer om religionsbaserade asylansökningar¹⁴ anges att religiös tro, identitet eller livsstil kan betraktas som så grundläggande beståndsdelar av den mänskliga identiteten att man inte kan tvingas dölja, ändra eller göra avkall härvid för att undvika förföljelse (p. 13). I punkt 14 anges att då det åberopas skyddsbehov på grund av religiös förföljelse ska detta undersökas mot bakgrund av den asylsökandes situation. Bl.a. bör utredas sökandens personliga omständigheter och erfarenheter, hur betydelsefull den religiösa tron, identiteten eller livsstilen är för den sökande, vilka följder inskränkningarna skulle få för den sökande, samt hans eller hennes funktion, ställning och engagemang inom religionen och huruvida engagemanget har kommit, eller kan komma, till en föröwares kännedom, samt huruvida det kan medföra en behandling som når upp till kraven för förföljelse. För att avgöra om det rör sig om förföljelse, måste undersökas hur viktig eller central livsåskådningen är för den asylsökande (punkt 16).

2.1.5 Praxis

Det finns inga relevanta avgöranden från Migrationsöverdomstolen som behandlar just tillhörighet till viss religion som asylskäl.

EU-domstolen har i en dom uttalat sig om religion som grund för asyl.¹⁵ Målet gällde inte konversion, utan de sökande hade redan i hemlandet Pakistan varit medlemmar i det muslimska samfundet Ahmadiya.

Frågorna var om vilka begränsningar i religionsfriheten som kan utgöra förföljelse i enlighet med artikel 9.1 a i skyddsgrundsdirektivets och om en asylsökandes fruktan är välgrundad även när personen kan undvika förföljelse genom att avstå från visa religiösa handlingar i hemlandet.

EU-domstolen uttalade att religionsfriheten är en av grundvalarna i ett demokratiskt samhälle och utgör en grundläggande mänsklig rättighet. Det innebär emellertid inte att samtliga ingrepp i den religionsfrihet som föreskrivs i artikel 10.1 i EU:s rättighetsstadga (som ska ha samma räckvidd som Europakonventionen) utgör sådan förföljelse som grundar flyktingskap.

¹⁴ Guidelines on International Protection: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, HCR/GIP/04/06, 28 april 2004 (Lifos 24830).

¹⁵ Dom den 5 september 2012 i de förenade målen C-71/11 och C-99/11 (Lifos 30011).

Det måste vara fråga om en allvarlig överträdelse av denna frihet som påverkar den berörda personen på ett väsentligt sätt.

Avgörande för bedömningen av vad som utgör förföljelse är inte vilken beståndsdel av religionsfriheten som begränsas, utan förtryckets beskaffenhet och de konsekvenser detta får för den enskilde.

Ett förbud mot deltagande i offentliga gudstjänster, enskilt eller tillsammans med andra, kan utgöra förföljelse i enlighet med artikel 9.1 a i direktivet, bl.a. i situationer där ett sådant deltagande medför en verklig risk för inhuman eller kränkande behandling eller bestraffning. Vid bedömningen av graden av den risk som en sökande är utsatt för i ursprungslandet ska såväl objektiva som subjektiva faktorer beaktas. Om ett offentligt utövande av en viss religiös handling är särskilt viktig för den berörde för att bevara sin religiösa identitet är detta en relevant omständighet, även om denna handling inte utgör en central del för det aktuella religiösa samfundet.

Fruktan för förföljelse är välgrundad när det med beaktande av den asylsökandes personliga omständigheter bedömts rimligt att tro att denne kommer att utföra sådana religiösa handlingar som utsätter vederbörande för en verklig risk för förföljelse. Vid den individuella bedömningen av en ansökan om flyktingstatus kan myndigheterna inte rimligen förvänta sig att sökanden ska avstå från dessa religiösa handlingar. Ett annat mål gällde en person som uppgav sig i hemlandet Iran ha konverterat till kristendomen.¹⁶ EU-domstolen uttalade att en asylsökande som åberopar risk för förföljelse på grund av religion inte måste uttala sig om eller förete handlingar som bevis om alla delar av begreppet ”religion”. Däremot måste personen för att underbygga sina påståenden, åberopa omständigheter som möjliggör för myndigheterna att pröva deras riktighet. Domstolen uttalar vidare att vid prövningen ska inte endast beaktas den sökandes individuella ställning och personliga förhållanden, utan även till hans/hennes trosuppfattningar och omständigheterna till valet av dessa, hur den sökande förstår och utövar sin tro eller ateism, den sökandes inställning till doktrin, ritualer eller föreskrifter till den religion som sökanden säger sig tillhöra eller önskar lämna, personens eventuella roll i spridandet av tron eller en kombination av religiösa faktorer och andra faktorer som har att göra med identitet, etnicitet eller kön. EU-domstolen uttalar sig slutligen om förföljelsebegreppet då religion åberopas. Det måste vara fråga om en ”allvarlig överträdelse” av religionsfriheten. Om handlingar som ingår i utövandet av religionsfriheten, är kriminaliserade med döds- eller fängelsestraff i hemlandet, måste myndigheterna pröva om dessa straff tillämpas i praktiken. En överträdelse av ett förbud att agera på ett sätt som strider mot statsreligionen i hemlandet och som bestraffas med döds- eller fängelsestraff, kan utgöra förföljelse, om straffen i lagstiftningen tillämpas i praktiken.

¹⁶ Dom den 4 oktober 2018 i mål C-56/17.

Från Europadomstolen finns praxis angående rätten till religionsfrihet enligt artikel 9 Europakonventionen. När det gäller frågan om en konventionsstat kan utvisa utlänningar till en icke-konventionsstat där de riskerar att avsevärt hindras i sin religionsutövning, bör bedömning ske utifrån risken för att personen kommer att utsättas för behandling som strider mot artikel 2 (rätt till liv) eller 3 (förbud mot tortyr och omänsklig eller kränkande behandling).

Det krävs dock inte att en utvisning endast får ske till ett land där Europakonventionens rättigheter respekteras fullt och effektivt. Om en utlänning hävdar att han/hon skulle hindras i sin religionsutövning på ett sätt som inte överensstämmer med Europakonventionens rättigheter kan artikel 9 i sig inte ge sådana rättigheter. Artikel 9 utgör i första hand en av grundvalarna för ett demokratiskt samhälle och en standard för de konventionsbundna staterna. Det finns i grunden inte någon skyldighet för dessa stater att agera som indirekta garantier för religionsfrihet i resten av världen. Europadomstolen har dock uttalat att det kan finnas fall där ett tillräckligt flagrant brott mot artikel 9 också skulle vara i strid mot artikel 3, även om det är svårt att förutse sådana fall. Skydd ska därför erbjudas om det finns en verklig risk för illabehandling.

För mer vägledning gällande artikel 9 Europakonventionen se Europadomstolens Guide to article 9 https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_9_ENG.pdf.

2.2. Konversion m. m. sur place

2.2.1 Skyddsgrundsdirektivet

Artikel 4 i skyddsgrundsdirektivet handlar om hur medlemsstaterna ska bedöma fakta och omständigheter. Enligt artikel 4.3 d) gäller att om den sökande efter att ha lämnat ursprungslandet ägnat sig åt en verksamhet, vars enda syfte eller vars huvudsyfte var att skapa de nödvändiga förutsättningarna för att ansöka om internationellt skydd, ska man bedöma om denna verksamhet skulle utsätta den sökande för förföljelse eller allvarlig skada om han eller hon återvänder till landet.

Artikel 5 handlar om skyddsbehov "sur place". I artikel 5.2 anges att en välgrundad fruktan för förföljelse eller en verklig risk för att lida allvarlig skada kan grunda sig på verksamhet som sökanden ägnat sig åt sedan han eller hon lämnade ursprungslandet, i synnerhet om det kan fastställas att den verksamhet som åberopas är ett uttryck för och en fortsättning på åsikter eller en inställning som sökanden hade i ursprungslandet.

2.2.2 UNHCR

I UNHCR:s ovan nämnda riktlinjer anges att när personer konverterar kan sur place-skäl uppkomma. I dessa situationer uppkommer ofta trovärdighetsfrågor och en djupgående utredning av omständigheterna och genuiniteten av konversionen måste göras. En sådan utredning bör inkludera karaktären av tron, kopplingen mellan tidigare tro och den nu antagna tron, eventuell ovilja mot den tidigare tron, hur den sökande kommit i kontakt med den nya tron, hans erfarenhet av denna religion, hans mentala status och existensen av bevis gällande medlemskap i den nya religionen.

Konversion i syfte att få uppehållstillstånd ger inte en välgrundad fruktan för förföljelse om detta syfte är uppenbart för alla, även hemlandets myndigheter, och det inte kan komma att leda till allvarliga konsekvenser vid ett återvändande.

2.2.2 Praxis

I MIG 2011:29 anger Migrationsöverdomstolen en metod för bedömning av ärenden där konversion åberopas. Vid prövningen av om en utlänning gjort sannolikt att hans konversion från en religion till en annan är äkta ska en individuell bedömning göras i enlighet med den handbok och de riktlinjer som UNHCR gett ut.

- Domstolen bedömer landinformation i målet, vilken risk en konvertit löper i det aktuella landet (i domen var det fråga om Afghanistan). Domstolen konstaterar att det föreligger en generell risk för förföljelse och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av konvertiter i Afghanistan.
- Domstolen bedömer sedan om personen konverterat av religiös övertygelse och gör då en samlad bedömning av de omständigheter under vilka konversionen kommit till stånd och om personen vid en återkomst till hemlandet kan antas komma att leva som konvertit. Både skriftlig och muntlig bevisning bedöms inkl. sökandens egna uppgifter. Trovärdigheten i uppgifterna uppmärksammas särskilt.
- Domstolen finner att personen inte har konverterat av genuin övertygelse och att han därför inte har gjort sannolikt att han vid ett återvändande avser att leva som konvertit och därmed riskera att ådra sig de afghanska myndigheternas eller enskilda personers intresse.
- Slutligen bedöms om det är sannolikt att konversionen och personens dop eller deltagande i en kristen församling kommit till kännedom i Afghanistan och att han därigenom riskerar förföljelse i hemlandet på grund av tillskriven kristen övertygelse.

Domstolen anger också att när det handlar om konversion efter det att utlänningen lämnat sitt ursprungsland påkallar trovärdighetsfrågan extra uppmärksamhet.

Europadomstolen har i ett mål bedömt risken för brott mot Europakonventionen gällande en iransk konvertit i Schweiz.¹⁷ De schweiziska myndigheterna hade ansett att kristna konvertiter, oberoende av om konversionen gjorts av genuin religiös övertygelse, bara riskerar illabehandling vid ett återvändande till Iran om personen manifesterat sin tro på ett sådant sätt att han eller hon skulle kunna uppfattas utgöra ett hot mot de iranska myndigheterna. Detta förutsatte att personen exponerats offentligt på ett visst sätt, vilket inte var fallet i ärendet. Domstolen jämförde vidare det aktuella målet med EU-domstolens ovan nämnda dom i C-71/11 och C-99/11. I det målet hade myndigheterna fastslagit att personerna ifråga var djupt troende och att det var en absolut nödvändig förutsättning för att kunna bevara den religiösa identiteten att religionen utövades offentligt. Detta var inte fallet i aktuellt ärende. Domstolen kom fram till att de schweiziska myndigheterna hade gjort en korrekt bedömning varför ett återsändande till Iran inte stred mot artikel 2 eller artikel 3 Europakonventionen.

¹⁷ Dom den 19 december 2017 i målet A. mot Schweiz, ansökan nr 60342/16 (Lifos 41113).